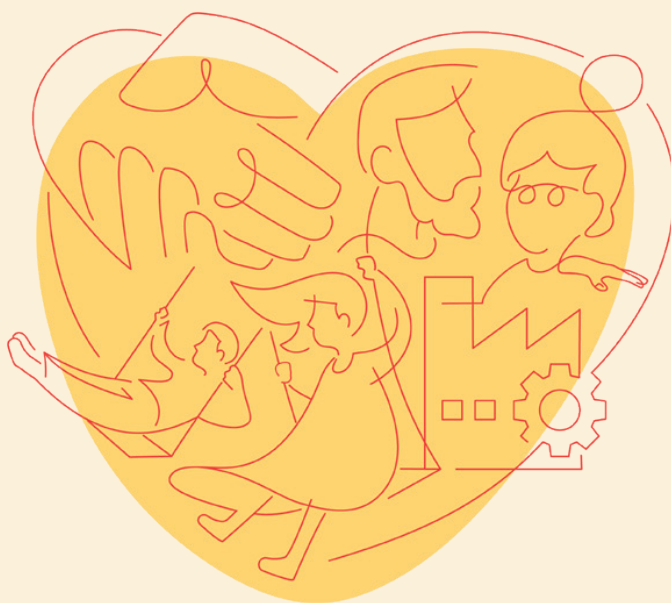

KrFs prinsippprogram

Landsmøtet 2023
Kristelig Folkeparti

Scandic Hamar 21. - 23. april 2023

Informasjon om prinsippprogrambehandlingen på landsmøtet

Dette er første gang KrFs landsmøte skal behandle og vedta endringer i prinsippprogrammet utenfor behandlingen av stortingsvalgprogrammet. Vi anbefaler derfor at du som delegat setter deg godt inn i hvordan behandlingen av prinsippprogrammet kommer til å foregå på landsmøtet.

I dette heftet finner du først informasjon om selve behandlingen på landsmøtet. Deretter følger en tabell med endringsforslagene, og til slutt finner du prinsippprogrammet som ble sendt ut på høring i høst. Linjenummer oppgitt i endringsforslagene referer til disse linjenumrene.

Forslagenes anbefaling

Det er landsmøtets anbefaling som ligger til grunn for landsmøtebehandlingen. Anbefalingene finner dere helt til høyre i tabellen med endringsforslag, i kolonnen merket «Landsstyrets anbefaling». Bokstaven forslaget har fått angir hva slags debatt landsstyret har anbefalt at skal være tilknyttet de ulike forslagene.

A-forslag: Fri debatt. Landsstyret har ikke anbefalt noen A-debatter på prinsippprogrammet.

B- forslag: Ett innlegg mot å ta inn forslaget, ett innlegg for å ta inn forslaget

C- og D-forslag: Språklige endringer. Ingen debatt.

Et pluss bak bokstaven betyr at landsstyret anbefaler landsmøtet å ta inn endringen i prinsippprogrammet. Et minus-tegn betyr at landsstyret ikke anbefaler landsmøtet å ta inn endringen.

Votering

Fordi det kreves kvalifisert flertall (2/3 flertall) for å gjøre endringer i prinsippprogrammet vil landsmøtet ta stilling til hvert forslag, og ikke anbefalingen. Dirigentene vil presisere dette underveis i behandlingen, og gjøre landsmøtet oppmerksom på det dersom de avviker fra dette.

Merk at dette skiller seg fra behandlingen av stortingsvalgprogram, der landsmøtet stemmer over innstillingen og ikke selve forslaget.

Oppgradering

Det er i utgangspunktet kun A- og B-forslag som skal debatteres på landsmøtet. Dersom du mener det er nødvendig at et forslag som er innstilt som C- eller D-forslag også debatteres på landsmøtet, kan du foreslå å oppgradere dette forslaget til et A- eller B-forslag i begynnelsen av landsmøtet. Et forslag blir bare oppgradert dersom flertallet på landsmøtet stemmer for det.

Saksgangen i behandlingen

Innledningsvis vil det være en innledning fra prinsippprogramkomiteen, og deretter en generell debatt om prinsippprogrammet. Den generelle debatten er åpen for alle delegater og andre med talerett på landsmøtet. Deretter vil landsmøtet ta for seg hvert enkelt forslag, diskutere forslaget (dersom det er A- eller B-debatt), votere og deretter gå videre til neste forslag. Unntak fra dette kan forekomme

dersom det er flere forslag som må ses i sammenheng. Det kan dreie seg om forslag som er i motstrid til hverandre, eller forslag som omhandler det samme temaet. I slike situasjoner vil dirigentene være tydelige på hva som voteres over, og hvordan landsmøtet går videre til neste forslag. Taletiden vil bli bestemt av dirigentene når landsmøtet nærmer seg.

Gode forberedelser er avgjørende

Dersom det er forslag du eller andre delegater fra din delegasjon ønsker at skal forsvares på landsmøtet (tale for å ta forslaget inn) er det viktig at dere har markert godt hvilket forslag det gjelder og er klare til å ta ordet. I B-debatter er det bare adgang til et innlegg for forslaget og ett innlegg mot. Dersom mange ønsker å tale for/mot er det opp til dirigentene å avgjøre hvem som får ordet. Det er også lurt å gå gjennom alle forslagene og markere hvordan man selv/delegasjonen har tenkt til å stemme, da voteringer på landsmøtet noen ganger kan gå i et relativt hurtig tempo.

Nr	Forslagsstiller	Side (kun den det starter på)	Linjenr	Stryking (S), Tillegg (T) eller Endring (E)	KrFs prinsippprogram	Begrunnelse fra forslagsstiller:	Merknad	Landsstyrets anbefaling
1	Nordland KrF	2	6	T	"at" mellom om og de - .....om at de kristne.....			D+
2	Prinsippprogramkomiteen	2	7	T	Våre grunnverdier har sitt utspring i de kristne verdiene. Fra disse verdiene utledes de kristendemokratiske prinsippene som danner grunnlaget for utviklingen av KrFs praktiske politikk.	Forslaget er ment å ta hensyn til flere av de innsendte forslagene som har gått ut på at denne teksten kan konkretiseres og tydeliggjøres, slik at det ikke blir unødvendige gjentakelser. Dette er derfor et forsøk på å samle de ulike innspillene som har kommet.	Ses i sammenheng med forslag 3	B+
3	Prinsippprogramkomiteen	2	12-16	S	Slette hele avsnittet, ref tidligere avsnitt fra prinsippprogramkomiteen på linje 7		Ses i sammenheng med forslag 2	B +
4	Prinsippprogramkomiteen	2	17	T	Ny tekst før første setn: Kristendemokratiet sine idéhistoriske røtter går flere tusen år tilbake i tid. Ideologien har i stor grad blitt formet av kristen sosiallære som et alternativ til sosialisme på den ene siden og den helt frie markedsliberalisme på den andre.	Komiteen ønsket å utdype den historiske tradisjonen som kristendemokratiet står i		B +
5	Prinsippprogramkomiteen	2	17	E	den kristendemokratiske ideologien med sin verdiforankring	Komiteens forslag basert på innspill fra fylkene. Skal få frem at det er ideologien som utgjør en politisk retning.		C +
6	Prinsippprogramkomiteen	2	24	T	I kristendemokratiet står folkepartitanken som et ønske om å samle ulike interesser til innsats for det felles beste, på tvers av ulike samfunnslag og sosiale skillelinjer.	Komiteen ønsker å få frem ideen om et folkeparti og det felles beste, som kjennetegner kristendemokratiets historie og er partiets navn.		B+
7	Prinsippprogramkomiteen	2	29	E	gir alle mennesker en unik og ukrenkelig verdi	Komiteens forslag basert på forslag fra fylkene. Komiteen ønsker å få frem at enkeltmenneskers verdi er ukrenkelig, uavhengig av situasjoner eller roller.		B+
8	Prinsippprogramkomiteen	2	31-32	E	Vi er skapt unike og feilbarlige med evne til å gjøre både gode og dårlige valg. Det gir mennesket både stor frihet og stort ansvar.	Komiteens forslag basert på forslag fra fylkene. Komiteen ønsker å presisere menneskets feilbarlighet, og at det er en viktig del av erkjennelsen i vårt menneskesyn.		B+
9	Prinsippprogramkomiteen	3	38-39	S	38-39. Slette begge setningene	komiteens forslag basert på forslag fylkene. Komiteen vil presisere at nestekjærligheten er universell og gjelder alle, uten å eksemplifisere.		B +

10	Trøndelag	3	51	E	vårkristendemokratiske -> vår kristendemokratisk	legge inn et mellrom mellom "vår" og "kristendemokratiske"		D +
11	Trøndelag	3	54	E	som -> og			D +
12	Prinsippprogramkomiteen	3	54	E	endre "overgripende" til "overordnet"	Komiteens forslag basert på innspill fra fylkene, ønsker å få frem at menneskeverdet er et grunnleggende prinsipp.		B+
13	Prinsippprogramkomiteen	3	70	T	Ny tekst etter siste setning: Det handler om at mennesket har både personlige, sosiale, åndelige og materielle behov som må dekkes. Vi er hele mennesker som samfunnet må legge til rette for at kan utvikle seg på alle disse fire dimensjoner. For mange mennesker er en religiøs tro en viktig del av livet og identiteten. Det er derfor ikke noe som kan begrenses til den private sfæren av hjemmet eller familien. Det er noe som må ha sin naturlige plass i det offentlige rom slik at mennesker kan ivareta sine åndelige behov og fulle identitet. Vi ønsker et livsøpent samfunn der religionsutøvelse har en naturlig plass i det offentlige rom, der mennesker kan utøve sin tro i fellesskap og ha frihet til å gi uttrykk for sin religion eller tro i lære, gjerning, utøving og etterleving.	Basert på forslag fra fylkene om tro og åndelige behov. Vil utdype behovet for og retten til å utøve sin tro, og at i et livsøpent samfunn må det være plass til tro. Avsnittet om trosfrihet på linje 83-85 er omskrevet og flyttet hit.	ses i sammenheng med forslag 17	B +
14	Prinsippprogramkomiteen	3	73	T	I dag er familieformene mangfoldige. For alle typer familier må det legges til rette for forpliktelse, stabilitet rundt familielivet og sikring av barns rettigheter.	Etter "...samfunnet." og før "det er ...". Høringsrundene har vist et ønske om å tydeliggjøre at forpliktelse og stabilitet er viktig for barn og voksne uavhengig av hvordan familiekonstellasjonen er.		B+
15	Prinsippprogramkomiteen	3	75	T	Foreldreretten og privatlivets fred er sentrale menneskerettigheter som må ivaretas.	Etter "...deres oppdragelse" og før "Det er derfor ...". Komiteen ønsker å fremheve disse grunnleggende rettighetene, i tråd med øvrige forslag.		B+
16	Prinsippprogramkomiteen	4	81	E	Ny setning: Sammen bidrar de til å bygge velferdssamfunnet.	Velferdssamfunnet er mer enn en stat. Presisering		B +
17	Prinsippprogramkomiteen	4	83-85	S	Stryke hele avsnittet	Ref nytt forslag fra komiteen om trosfrihet og åndelige behov lenger opp, denne teksten er flyttet dit.	Ses i sammenheng med forslag 13	B+
18	Prinsippprogramkomiteen	4	95	T	Religionsfrihet, ytringsfrihet og organisasjonsfrihet er grunnleggende rettigheter for å oppnå et reelt mangfold.	Komiteen ønsker å utdype prinsippprogrammet med disse menneskerettighetene for å presisere hvordan samfunnet kan oppnå reelt mangfold.		B +
19	Trøndelag	4	95	E	kan -> skal			B+

20	Agder KrF	4	95	E	Endring: "på tvers av" byttes ut med "mot"		C+
21	Prinsippprogramkomiteen	4	97	E	endre "ulike" til "forskjellige"	Komiteen mener dette er språklig bedre å snakke om mennesker som forskjellige og ikke bare ulike.	B+
22	Prinsippprogramkomiteen	4	98	T	Et inkluderende samfunn forutsetter menneskers mulighet til å være uenige og tåle meningsmotstandere.	Et mangfoldig samfunn forutsetter evnen til å tåle uenighet og at våre medmennesker har diamentralt ulike synspunkter enn våre egne.	B+
23	Prinsippprogramkomiteen	4	104	T	Det kristendemokratiske synet på folkestyre gir mindretallet rettigheter som et flertall ikke kan ta fra dem.	Menneskeverdet og subsidiaritetstanken setter grenser for hva et flertall kan gjøre, siden personer har grunnleggende menneskeretter og fellesskap har rett til å organisere seg selv.	B +
24	Prinsippprogramkomiteen	4	110-133	E	Subsidiaritet - nærhet Enkeltmennesker og de naturlige fellesskapene i samfunnet er frie og har i utgangspunktet selv ansvaret for å løse sine utfordringer. Subsidiaritetsprinsippet eller nærhetsprinsippet uttrykker at beslutninger i samfunnet som utgangspunkt skal tas på lavest mulig hensiktsmessig nivå. Det er bare når de naturlige fellesskapene ikke fungerer at det offentlige skal tre inn, og da med mål om å trekke seg ut når de naturlige fellesskapene fungerer igjen. Subsidiaritetsprinsippet må imidlertid ses i sammenheng med solidaritetsprinsippet. Det kan være nødvendig å løfte en beslutning til et annet nivå, i solidaritet med mennesker som ellers vil bli rammet. Det er politikens oppgave å balansere disse prinsippene.	Komiteens forslag til nytt helhetlig forslag om subsidiaritet basert på forslag og innspill fra fylkene. Komiteen vil tydeliggjøre sivilts samfunns rett til å organisere seg selv, og verdien dette har. Samt gjøre teksten mer kortfattet og pedagogisk.	B+

25	Prinsippprogramkomiteen	5	144-158	E	<p>Hver generasjon har ansvar for å forvalte jorden og alle dens ressurser på en måte som ivaretar dagens behov, samtidig som vi legger grunnlaget for at kommende generasjoner skal få dekket sine. Gjennom å bruke menneskets skaperevne til det felles beste legger vi til rette for at kommende generasjoner får noe å leve av og noe å leve for. Ensidige økonomiske hensyn kan ikke gå på bekostning av økologisk, sosial og kulturell utvikling. Generasjonsansvaret innebærer også at vi er satt til å bevare og foredle det beste i vårt samfunns kulturarv, og overbringe disse verdiene til våre etterkommere. Verdier skal ikke bevares kun fordi de er en del av kulturarven, de må også være gode verdier å bygge et samfunn på. Den kristne kulturarven har viktige verdier å gi videre til kommende generasjoner.</p>	<p>Helhetlig endringsforslag til hele kapittelet. Basert på forslag fra flere fylker, blant annet om å korte ned teksten.</p>		B +
----	-------------------------	---	---------	---	---	---	--	-----

Prinsippprogram

---

for Kristelig Folkeparti

På høring i partiorganisasjonen i forbindelse med at Landsmøtet 2023 skal behandle programmet

1 **Verdigrunnlag og ideologi**

2 **KrF bygger sin politikk på den kristendemokratiske ideologi. Vårt verdigrunnlag er**
3 **hentet fra Bibelen, den kristne kulturarven og grunnleggende menneskerettigheter**
4 **og har sin forankring i det kristne menneskesynet, nestekjærligheten og**
5 **forvalteransvaret.**

6 KrF er et verdiparti bygget på overbevisningen om de kristne verdiene er det beste
7 grunnlaget for å utvikle politiske løsninger for samfunnet vårt. Samtidig må det
8 settes klare grenser for politikken virkeområde. Trosfrihet er grunnleggende i
9 kristendemokratisk ideologi, og politikken skal derfor aldri blande seg inn i
10 menneskers personlige trosforhold. Målet med politisk arbeid er et best mulig
11 samfunn for alle, uavhengig av tro.

12 KrFs grunnverdier er det kristne menneskesynet, nestekjærligheten og
13 forvalteransvaret, fordi vi mener dette er verdiene fra Bibelen og kristendommen
14 som har størst relevans for politikken. Ut fra disse verdiene utledes de
15 kristendemokratiske prinsippene som danner grunnlaget for utviklingen av KrFs
16 praktiske politikk.

17 Verdiforankringen i den kristendemokratiske ideologien utgjør et alternativ til de mer
18 systemorienterte ideologiene på høyre- og venstresiden. En verdiorientert ideologi
19 med menneskeverdet i sentrum er det beste redskapet i en verden i stadig
20 forandring. Verdiene våre er uforanderlige og prinsippene våre står fast over tid,
21 men i praktisk politikk vil disse uttrykke seg på ulike måter når samfunnet endrer seg.
22 Dette gir grunnlag for en politikk som både er grunnfestet og dynamisk, og som
23 stadig vil finne nye relevante løsninger på utfordringene vi møter i et moderne
24 samfunn

26 **Grunnverdier**

27 **Det kristne menneskesynet**

28 Det kristne menneskesynet innebærer en forståelse av mennesket som skapt i Guds
29 bilde. Det gir alle mennesker en unik verdi som ingen har rett til å krenke. Derfor vil
30 vern av mennesket fra unnfangelse til naturlig død, alltid stå sentralt i vår politikk.
31 Mennesket er skapt til å leve i fellesskap. Men vi er skapt forskjellige og er gitt både
32 stor frihet og stort ansvar.

34 **Nestekjærligheten**

35 Den kristne nestekjærligheten innebærer en radikal grunnholdning for hvordan vi
36 skal møte våre medmennesker, som også må få konsekvenser for politikken.
37 Nestekjærligheten gjelder alle mennesker, uavhengig av hvem de er og hvor de bor.

38 Den inkluderer også de vi måtte oppfatte som våre fiender, og den krever aktiv
39 handling.

40

41 **Forvalteransvaret**

42 Mennesket har fått et grunnleggende ansvar for å forvalte skaperverket. Det gjelder
43 både naturressurser, økonomiske og menneskelige ressurser. Naturen gir oss store
44 muligheter og stiller oss samtidig overfor et stort ansvar. Godene skal fordeles
45 rettferdig, samtidig som kloden skal overlates til våre etterkommere i minst like god
46 stand som da vi fikk ansvar for den.

47

48

49 **Kristendemokratiske prinsipper**

50 Ut fra disse tre grunnverdiene utleder vi prinsippene som til sammen utgjør
51 vårkristendemokratiske ideologi.

52

53 **Menneskeverd**

54 Menneskeverdet er et overgripende prinsipp i kristendemokratisk ideologi, som
55 ligger til grunn for all vår politikk. Hvert menneske har en uendelig verdi og
56 ukrenkelige rettigheter fra unnfangelse til naturlig død, først og fremst retten til liv.
57 Et menneske må aldri reduseres til kun et middel for å oppnå noe annet. Alle
58 mennesker er likeverdige uavhengig av alder, prestasjoner, kjønn, seksuell legning,
59 hudfarge, tro eller andre forskjeller mellom mennesker. Vi er forpliktet til å arbeide
60 for likeverd, likestilling og realiseringen av menneskerettighetene for alle mennesker.

61

62 **Fellesskap**

63 Mennesket er skapt til fellesskap og utvikler og realiserer seg selv sammen med
64 andre mennesker. Samtidig er vi mer enn bare en del av et kollektiv.
65 Enkeltmenneskets verd gjør at ingen må utnyttes av andre som kun et middel for
66 flertallet eller representanter for fellesskapet. Deltakelse i fellesskapet utvikler og
67 utfordrer enkeltmennesket, men fellesskapet må også skape rom for hvert enkelt
68 individ og verdsette mangfoldet av mennesker. Kristendemokratisk ideologi
69 representerer derfor et alternativ til både individualisme og kollektivism, et
70 alternativ som også blir kalt personalisme.

71

72 Ekteskapet som ordning mellom mann og kvinne har dype røtter i tro og tradisjon, og
73 familien er det mest grunnleggende fellesskapet i samfunnet. Det er i familien de
74 første og nære relasjoner utvikler seg, og det er familien som har hovedansvaret for
75 barna og deres oppdragelse. Det er derfor viktig at samfunnet legger til rette for at
76 familien har frihet til å fylle og utvikle sin rolle.

77

78 Mennesker søker også fellesskap gjennom frivillige organisasjoner, lag, foreninger,
79 arbeidsfellesskap, bedrifter og forsamlinger. Fellesskapene bidrar til engasjement og
80 utfører en uvurderlig samfunnsinnsats, som ikke uten videre kan eller bør ivaretas av
81 staten. Sammen bidrar de til å bygge et velferdssamfunn, ikke bare en velferdsstat.

82

83 Tro er en viktig del av det å være menneske. Religionsutøvelse har en naturlig plass i
84 det offentlige rom, og det må legges til rette for at mennesker skal få utøve sin tro i
85 ulike trossamfunn, forsamlinger og trosfellesskap, og tilsvarende for andre livssyn.

86

87 Mennesket har også kulturelle behov som dekkes gjennom ulike fellesskap. Et aktivt
88 kulturliv legger grunnlaget for et samfunn preget av trygghet, identitet og livskvalitet.

89

90 **Mangfold**

91 Alle mennesker er skapt forskjellige, med stor frihet til å velge hvordan vi vil leve våre
92 liv.

93

94 Kristendemokratiet ser på forskjellighet og mangfold som positivt og velkomment.
95 Alle har rett til religionsfrihet og kan ikke påtvinges en tro på tvers av deres vilje. Alle
96 mennesker skal være likeverdige deltakere i samfunnet og gis mulighet til å bidra
97 med sine evner og egenskaper. Vi ønsker et samfunn preget av ulike mennesker,
98 uten at staten eller andre griper inn med ensretting eller begrensning av mangfoldet.

99

100 **Folkestyre**

101 Vi mennesker er ufullkomne, med evne til å gjøre både gode og dårlige valg. Det
102 finnes derfor ingen fullkommen politikk. Det vil alltid være mulig å endre samfunnet
103 til det bedre. Vi er på vakt mot å samle for mye makt på få hender. Demokratiet er
104 den styreform som gir best beskyttelse mot maktovergrep.

105

106 **Solidaritet**

107 Nestekjærligheten og menneskeverdet tilsier en solidaritet som er mer radikal enn
108 den som kommer fra rettferdighetshensyn alene. Kristendemokratisk solidaritet
109 handler om en vilje til å verne alle menneskers liv, frihet og verdighet. Alle skal
110 regnes med i fellesskapet, uavhengig av geografisk avstand og på tvers av
111 generasjoner. Vi er forpliktet til å stå opp for sårbare og undertrykte mennesker og til
112 å strebe etter sosial rettferdighet.

113

114 **Subsidiaritet**

115 Enkeltmennesker og de naturlige fellesskapene i samfunnet er frie og har i
116 utgangspunktet selv ansvaret for å løse sine utfordringer. Subsidiaritetsprinsippet,
117 ofte kalt nærhetsprinsippet, sier at beslutninger i samfunnet må tas på lavest mulig

118 hensiktsmessige nivå. Bevisbyrden ligger alltid på dem som vil løfte
119 beslutningsmyndighet opp på et høyere nivå.

120

121 Subsidiaritetsprinsippet må imidlertid ses i sammenheng med solidaritetsprinsippet.
122 Det kan være nødvendig å løfte en beslutning til et høyere nivå, i solidaritet med
123 mennesker som ellers ville rammes. Subsidiaritetsprinsippet innebærer at staten skal
124 opptre som et subsidium eller et substitutt for de naturlige fellesskapene. Det er
125 bare når de naturlige fellesskapene ikke fungerer optimalt at staten skal tre inn, og
126 da med mål om å få de naturlige fellesskapene til å fungere optimalt igjen for så å
127 trekke seg ut.

128

129 Der det ikke er hensiktsmessig at en oppgave løses av den enkelte, familien eller
130 frivillige alene, må kommunen tre inn. Der det ikke er hensiktsmessig at kommunen
131 løser oppgaven, må fylket eller staten løse dem. På samme måte trenger vi
132 forpliktende internasjonalt samarbeid der det ikke er hensiktsmessig at stater alene
133 løser en utfordring.

134

135 **Rettferdig fordeling**

136 Verdens totale ressurser er begrensede, og innenfor rammen av en bærekraftig
137 utvikling er det grenser for hvor stort ressursforbruket kan være. Hvert enkelt
138 menneske bør i utgangspunktet ha mulighet til å få sin rettferdige andel av disse
139 ressursene. Vi har et ansvar for å arbeide for en mer rettferdig fordeling i verden. Vi
140 ønsker også å motarbeide store økonomiske forskjeller mellom fattige og rike i vårt
141 eget samfunn.

142

143 **Generasjonsansvar**

144 Hver generasjon har ansvar for å forvalte jorden og alle dens ressurser på en måte
145 som ivaretar dagens behov, samtidig som vi legger grunnlaget for at kommende
146 generasjoner skal få muligheten til å dekke sine. Vi må legge til rette for en
147 verdiskaping som gir kommende generasjoner noe å leve av og noe å leve for.
148 Økonomisk vekst kan imidlertid ikke være et mål i seg selv. Ensidige økonomiske
149 hensyn kan ikke gå på bekostning av økologisk, sosial og kulturell utvikling. I
150 forvaltningen av ressursene må langsiktig tenkning ha forkjørsrett.

151

152 Generasjonsansvaret innebærer også at vi er satt til å bevare og foredle det beste i
153 vårt samfunns kulturarv, og overbringe disse verdiene til våre etterkommere.
154 Generasjonsansvaret er ikke bare tilbakeskuende. Verdier skal ikke bevares kun fordi
155 de er en del av kulturarven, de må også være gode verdier å bygge et samfunn på.
156 Mangler kulturarven viktige verdier, er det viktig for en kristendemokrat å få dem inn
157 i samfunnet, fordi de er gode verdier. KrF mener at det er særlig viktig å løfte frem
158 den kristne kulturarven.

